

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет лісового господарства і екології
Кафедра лісівництва, лісових культур і таксації лісу

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

КОРБУН ВАДИМ ІГОРОВИЧ

УДК 630:331.45

СУЧАСНИЙ СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ В
ДП “ОЛЕВСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК”

Спеціальність 205 – Лісове господарство

Подається на здобуття освітнього ступеня “Бакалавр”

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ В. І. Корбун

Керівник роботи:

Бездітко Людмила Володимирівна

канд. вет. наук, старший викладач

Житомир - 2023

Висновок кафедри

за результатами попереднього захисту:

Протокол засідання кафедри _____

№ ____ від «__» _____ 2023 р.

Завідувач кафедри

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Сірук Юрій Вікторович
(прізвище, ім'я, по батькові)

Завідувач кафедри

«__» _____ 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Корбун Вадим Ігорович** захистив

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за шкалою ECTS _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

Корбун В. І. : «Сучасний стан охорони праці в ДП «Олевський лісгосп АПК»». Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 205 – лісове господарство. – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

В роботі наведено особливості сучасного функціонування системи управління охороною праці на підприємстві. Встановлено, що правильна організації роботи з охорони праці дозволяє лісівникам безпечно виконувати лісгосподарські роботи та вчасно здійснювати захист лісу від пожеж на територіях, де є загроза виявлення вибухонебезпечних предметів та їх залишків.

Ключові слова : охорона праці, знаки безпеки, засоби захисту, лісокультурні роботи, пожежна безпека,

ANNOTATION

Korbun V. I. : «The current state of labor protection in the SE "Olevskiy forest farm of agriculture»». Qualification work to obtain an education bachelor's degree in specialty 205 - forestry. – Polissia National University, Zhytomyr, 2023.

The work presents the features of the modern functioning of the occupational health and safety management system at the enterprise. It was established that the correct organization of labor protection work allows foresters to safely perform forestry work and timely protect the forest from fires in areas where there is a threat of detecting explosive objects and their remains.

Key words : labor protection, safety signs, protective equipment, forestry works, fire safety

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	7
1.1. Правове забезпечення в організації охорони праці на підприємствах лісової галузі	7
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ	11
2.1. Характеристика ДП “Олевський лісгосп АПК”	11
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В ДП “ОЛЕВСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК”	16
3.1. Система управління охороною праці в лісгоспі за сучасних умов	16
3.2. Особливості безпечного виконання лісгосподарських робіт в ДП “Олевський лісгосп АПК”	19
3.3. Сучасний стан пожежної охорони в ДП “Олевський лісгосп АПК”	24
ВИСНОВКИ.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	30

ВСТУП

Правовою основою законодавства України з охорони праці встановлено однакові вимоги для роботодавців незалежно від форм власності та господарювання із створення безпечних та здорових умов праці для трудового колективу[5-7, 29]. Оскільки галузь лісового господарства є травмонебезпечною, то проблема безпеки праці лісівників залишається актуальною в сучасних умовах. Працівники, які мають належний рівень компетентності та мотивації до роботи в лісі є цінним ресурсом для лісового господарства[28]. Але, в сучасних умовах воєнного стану людський ресурс підприємства лісової галузі втрачають через травмування і загибель працівників, їх мобілізацію або міграцію в межах країни і за кордон.

Безпека праці і здоров'я працівників є актуальними, оскільки не зникли виробничі небезпеки, а навпаки посилились в умовах війни. Знання та розуміння нормативно-правових актів з охорони праці є основою безпеки умов праці. Але, жодні норми та правила з охорони праці не можуть врахувати всіх загроз для лісівників, які працюють чи охороняють ліс, хто здійснює лісовідновлення і заготовку, транспортування чи переробку лісу[3-4].

Тому, грамотна і правильна організація роботи з охорони праці для всіх учасників трудового процесу відповідно до законодавства є складовою безпеки працівників та передумовою успішної діяльності підприємств лісової галузі.

Мета роботи полягає в особливості організації охорони праці в ДП “Олевський лісгосп АПК” в сучасних умовах.

Для реалізації поставленої мети вивчали такі завдання:

- дослідити систему управління охороною праці в лісгоспі;
- дослідити фінансування заходів з охорони праці;
- вивчити проблеми створення безпечних умов праці;
- вивчити стан пожежної безпеки на об'єктах лісгоспу.

Об’єкт дослідження – показники стану охорони праці в ДП “Олевський лісгосп АПК”.

Предмет дослідження – зміни показників стану охорони праці в сучасних умовах в ДП “Олевський лісгосп АПК”.

Методи досліджень. У роботі були використані монографічний, економічної ефективності витрат на охорону праці, порівняльний, табличний та емпіричний методи досліджень лісгосподарських процесів.

Перелік публікацій автора за темою досліджень:

1. **Корбун В. І.** Стан охорони праці в ДП “Олевський лісгосп АПК” в сучасних умовах. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 128-130.

2. Бездітко Л. В., Василенко А. М., **Корбун В. І.** Виробничий ризик в галузі лісового господарства. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 33-35.

Практичне значення отриманих результатів полягає в належному функціонуванні системи управління охороною праці в умовах лісгоспу, а реальний стан охорони праці в сучасних умовах дає можливість лісівникам безпечно виконувати лісгосподарські роботи.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота містить анотації, перелік скорочень і позначень, вступ, 3 розділи з основними результатами досліджень, висновки, списку використаних джерел. Основна частина роботи становить 25 сторінок. Робота оформлена 11 рисунками і 3 таблицями. Список літератури 40 використаних джерела.

РОЗДІЛ 1. СТАН ОХОРОНИ ПРАЦІ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

1.1. Правове забезпечення в організації охорони праці на підприємствах лісової галузі

В сучасних умовах на підприємствах лісового господарства законодавчою основою охорони праці є Закон України “Про охорону праці”, прийнятий в новій редакції 21 листопада 2002 року[14, 22]. До діючого закону систематично вносяться зміни та доповнення, що обумовлено сучасними тенденціями міжнародних відносин, економіки нашої країни та отриманого досвіду в організації охорони праці. На підприємствах лісової галузі, де нехтують законодавством з охорони праці, порушення безпеки підриває економічну ефективність [20, 21, 28].

До правової основи законодавства з охорони праці відноситься Кодекс законів про працю, який містить конкретні вимоги до організації роботи з охорони праці, обов’язкові права та пільги для працівників[24]. В 2021 році до Кодексу були внесені зміни та доповнення з питань врегулювання сучасних проблем в суспільстві, які визначають режим робочого часу та організацію дистанційної роботи тощо.

Нормативна база з охорони праці також включає Закон України “Про колективні договори та угоди”, “Про пожежну безпеку”[16, 17, 34].

Загальні законодавчі акти доповнюють спеціальні: Система стандартів безпеки праці, ДНПАОП (державні нормативно-правові акти з охорони праці) – міжгалузеві та галузеві [6,7, 10, 11]. До міжгалузевих НПАОП відносяться Правила пожежної безпеки, Санітарні норми і правила, Будівельні норми і правила, а до галузевих – Правила охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості[23]. Ці правила поширюються на

підприємства, які відповідно до діючого законодавства займаються виробництвом лісогосподарської продукції, використовуючи різноманітну техніку для лісогосподарських робіт[32].

Крім, загальних законодавчих і спеціальних міжгалузевих нормативно-правових актів з охорони праці, якими керуються на об'єктах галузі лісового господарства з обов'язковим врахуванням господарських потреб підприємства, є перелік документів, що розробляють, затверджують і діють в межах підприємств. Розробку таких галузевих нормативно-правових актів з охорони праці здійснюють відповідно до НПАОП 0.00-6.03-93 “Порядок опрацювання і затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві”[32].

Процес розробки нормативно-правових актів з охорони праці здійснюють після наказу керівника лісгоспу, де обґрунтовується необхідність розробки даних актів, призначається відповідальна особа (головний спеціаліст галузі) за проект та строки виконання роботи. Розроблені документи узгоджуються інженером з охорони праці та юристом лісгоспу. Затверджені роботодавцем акти, діють на підприємстві терміном – 5 років.

Керівник структурного підрозділу та керівник робіт лісового господарства в межах своїх компетенцій розробляють інструкції з охорони праці для працівників на різні види лісогосподарських робіт, а також інші акти і документи відповідно до міжнародних стандартів, що встановлені законодавством [33]. Необхідно відмітити, що інструкції з охорони праці розробляють в лісовій галузі на основі НПАОП 0.00-4.15-98. “Положення про розробку інструкцій з охорони праці”. Інструкції узгоджуються інженером з охорони праці та юристом лісгоспу.

Спеціалісти територіальних управлінь Державної служби України з питань праці, регулярно наголошують на дотриманні положень основних законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці, вимог безпеки під

час лісогосподарських робіт, серед працівників найбільш травмонебезпечної галузі.

Основним завданням створення нормативних умов праці на підприємствах лісового господарства є формування ефективної системи управління охороною праці (СУОП)[8, 9, 39]. Дана система управління тривалий час на підприємствах галузі була направлена на ліквідацію наслідків виробничого травматизму, професійних захворювань та виробничих аварій) [26]. Але, в останні роки під час впровадження в українське законодавство міжнародних стандартів, відбувся перехід від коригувальної системи управління охороною праці, до системи, яка сформована за принципом “запобіжний дій” з головним пріоритетом – профілактики небезпечних ситуацій на підприємствах та попередження їх впливу на працівників. Внаслідок таких дій СУОП перетворилась в систему управління охорони праці та ризиком (СУОПР)[36-38].

Безпека працівників лісової галузі завжди була, є і буде з великими виробничими ризиками[40]. А цими ризиками потрібно вміти управляти – виявляти, усувати і попереджувати [3, 12, 13].

Статистика виробничого ризику дає реальну інформацію, що найнебезпечнішими подіями в лісовому господарстві в сучасних умовах воєнного стану є: ракетні обстріли; підриг на мінах і боєприпасах, що не вибухнули або залишені на території лісу або місцевості поблизу проведення лісогосподарських робіт. А визначальними причинами виробничого ризику є недотримання вимог інструкцій з охорони праці, порушення посадових обов'язків, відсутність адміністративного контролю посадовими особами. За таких ситуацій, проблема безпеки праці лісівників є актуальною і потребує швидшого вирішення [14, 36].

Правильно організована робота та функціонування системи управління охорони праці та ризиком можуть попередити виникнення виробничих травм на

робочому місці [8-9,39]. Керівники підприємств лісового господарства зобов'язані створити безпечні умови праці, провести оцінку ризиків на робочих місцях, вжити заходів щодо попередження нещасних випадків та професійних хвороб. Працівники в свою чергу, отримавши інформацію про можливі ризики під час роботи, зобов'язані добровільно, а не примусово виконувати вимоги охорони праці і техніки безпеки, критично мислити та оцінювати будь-яку нестандартну виробничу ситуацію, щоб уникнути виробничих травм[36, 37, 39]. Тому, що потенційна небезпека може виникнути для людини в непередбачуваний момент. Наприклад, можна постійно проходити під завислим гіллям та один раз раптово опинитися під їх падінням і отримати травму. Небезпека можлива не тільки від падаючих дерев[1, 2]. Вона може бути навіть від смертельного укуса шершня. Тому, під час лісозаготівлі потрібно перевіряти кожне дерево перед спилуванням. Але, головною причиною усіх трагедій на території лісу, все ж таки є поведінка людини. Тому, виробничі травми трапляються через необережність, недбалість і байдужість не тільки до себе, а й колег по роботі.

Інженеру з охорони праці повинен звертати увагу на проведення навчання та інструктажів за узгодженими методиками, ведення журналів реєстрації інструктажів з охорони праці. Проведення семінарів-навчання з працівниками лісгоспів щодо безпеки праці є ефективними з метою профілактики виробничого травматизму, оскільки нещасні випадки можуть бути випадковими, які не можна передбачити або спрогнозувати[33, 35].

Особливу увагу потрібно приділяти інформуванню і консультуванню працівників щодо ризикоорієнтованого мислення, визначення заходів, які необхідно запроваджувати для зменшення чи повного усунення ризику виробничого травматизму і зменшення людських помилок.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Характеристика ДП “Олевський лісгосп АПК”

Дочірнє підприємство “Олевський лісгосп АПК” був створений 1 липня 2003 року на базі реорганізованого Комунального Дочірнього підприємства “Олевськагроліс”, загальною площею 34739 га [15].

ДП “Олевський лісгосп АПК” розташоване в північно-західній частині Житомирської області на території Олевського та частині Коростенського адміністративних районів.

Адміністративно-організаційна структура лісгоспу з його площами наведена в таблиці 1.

Таблиця 1.

**Адміністративно-організаційна структура та загальна площа
ДП “Олевський лісгосп АПК”**

Лісництва	Адміністративний район	Загальна площа, га	Кількість діляниць/обходів
Копищанське	Олевського/ Коростенського	9528,7	2/11
Суцанське	Олевського/ Коростенського	9315,0	2/11
Кишинське	Олевського/ Коростенського	8594,8	2/17
Корощинське	Олевського/ Коростенського	7300,5	3/15
Загальна площа лісгоспу		34739	9/54

До структури підприємства входять 4 лісництва: Копищанське, Суцанське, Кишинське та Корощинське (табл. 1). В склад лісгоспу входять 4 лісові розсадники з теплицями, нижній склад і автотранспортний гараж [15].

Копищанське лісництво розташоване в південно-східній частині території ДП “Олевський лісгосп АПК” в с. Перга Коростенського та Олевського адміністративного району і відноситься до зони Українського Полісся.

В Копищанському лісництві створені два лісові заказники:

- лісовий заказник місцевого значення “Урочище Гала”, загальною площею – 1454,0 га, розташований в м. Олевськ, на території 13 кварталів, який представлений сосновими та частіше березово-сосновими лісами;

- гідрологічний заказник місцевого значення “Урочище Хилятин”, загальною площею – 591,0 га, розташований в м. Олевськ, на території 7 кварталів, лісовий фонд представлений березовими та сосново-березовими лісами.

Корощинське лісництво розташоване в південній частині лісгоспу на території Коростенського та Олевського адміністративного району.

Сущанське лісництво розташоване в с. Покровське на території Олевського адміністративного району. Лісовий фонд характеризується хвойною та широколистяною породою. На території лісництва створено лісовий заказник місцевого значення “Сущанський”, загальною площею – 139,5 га, який розташований на території двох кварталів Сущанського лісництва Олевського району.

Кишинське лісництво розташоване в південно-східній частині лісгоспу. Лісовий фонд характеризується більшістю хвойною та широколистяною породою.

Основними видами діяльності у лісгоспі є лісовідновлення, лісорозведення, охорона і захист лісу, заготівля та переробка деревини.

Ліси ДП “Олевський лісгосп АПК” займають 73% площі території Олевського району[15].

Лісівники підприємства ДП “Олевський лісгосп АПК”разом з учнями Олевського району щорічно беруть активну участь в Міжнародній акції та

реалізують Програму Президента України “Зелена країна” і в 4 лісництвах висаджують сіянці сосни звичайної, дуба черешчатого, лісову яблуню.

З початку введення воєнного стану в Україні, лісівники підприємства хоча переведені на особливий режим роботи, але продовжують патрулювати лісові масиви і проводять лісокультурну роботу з висадки саджанців дерев (рис.1.).

Ліси ДП “Олевський лісгосп АПК” виконують важливі функції, тому частина площі відноситься до експлуатаційних лісів, які займають площу - 26244,1 га та становить 75,5 % від площі земель лісового фонду. Лісогосподарська діяльність включає заготівлю деревини, яка проводиться найманими працівниками (ФОПами). При рубках отримана деревина використовується на потреби місцевих споживачів і на експорт.

Рис. 1. Лісівники на висадці лісових культур

Ділянки зелених масивів в межах населених пунктів, частина лісів в лісопарковій зоні, деякі ділянки вздовж лісових доріг та загального користування використовують для розміщення рекреаційних пунктів. Для облаштування тимчасового відпочинку населення встановлюють різні дерев’яні альтанки, навіси та лісові меблі.

Встановлюють наглядну інформацію на інформаційних біл-бордах, постерах з метою попередження забруднення території лісових масивів, пожежної безпеки та знаходження вибухонебезпечних предметів (рис. 2.).

Рис. 2. Інформаційні біл-борди на території лісових доріг

З метою характеристики ДП “Олевський лісгосп АПК” вивчали склад управлінського персоналу (табл. 2).

Таблиця 2.

Склад управлінського персоналу лісгоспу

№ з/п	Посада	Освіта
1.	Директор лісгоспу	вища
2.	Головний лісничий	вища
3.	Головний інженер	вища
4.	Головний бухгалтер	вища
5.	Головний економіст	вища
6.	Лісничий (4)	вища
7.	Помічник лісничого (4)	вища
8.	Бухгалтер (6)	вища
9.	Керівник нижнього складу	вища
10.	Майстер нижнього складу	Середня спеціальна
11.	Керівник автотранспортного гаража	Середня спеціальна
12.	Інспектор з кадрів	вища
13.	Інженер з охорони праці	вища

При вивченні структури управління було виявлено, що керівний склад лісгоспу має вищу освіту за фахом. Дані посадові особи виконують свої обов’язки кваліфіковано і на високому рівні. Крім того, відповідно до своїх

посадових обов'язків вони виконують зобов'язання з охорони праці. Це дає можливість організувати заходи з підвищення рівня безпеки праці під час виконання лісокультурних, лісосічних та інших видів робіт за участю всіх працівників лісгоспу та найманих осіб. Всі посадові особи проходять навчання з питань охорони праці в спеціалізованих закладах, а працівники в межах підприємства за участю інженера з охорони праці.

Програма досліджень включала вивчення питань організації охорони праці в ДП "Олевський лісгосп АПК" за сучасних умов.

Згідно програми досліджень ознайомилися із спеціальними законодавчими актами та державними нормативно-правовими актами з охорони праці, якими керуються у своїй роботі лісівники підприємства. Вивчали розроблені та діючі в межах лісгоспу галузеві нормативно-правові акти з охорони праці.

Крім того, в програму досліджень входить вивчення системи управління охороною праці в лісгоспі, питання фінансування заходів з охорони праці, організація безпечних умов праці при виконанні лісокультурних робіт та заготівлі лісу, стан пожежної безпеки в лісгоспі за сучасних умов воєнного часу.

РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОХОРОНИ ПРАЦІ В ДП “ОЛЕВСЬКИЙ ЛІСГОСП АПК”

3.1. Система управління охороною праці в лісгоспі за сучасних умов

Основним етапом формування діяльності підприємства відповідно до статті 13 Закону України “Про охорону праці” є створення СУОП (системи управління охороною праці). Завдяки сукупності взаємопов’язаних правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та лікувально-профілактичних заходів і засобів, СУОП направлена на збереження здоров’я, життя та працездатності людини в процесі трудової діяльності[23].

В сучасних умовах в лісгоспі функціонує СУОП, основна мета якої полягає в реалізації конституційних прав лісівників і вимог галузевих нормативно-правових актів з охорони праці для створення безпечних умов праці, профілактиці виробничого травматизму та професійних захворювань[39].

Структура функціонування системи управління охороною праці в ДП “Олевський лісгосп АПК” представлена на рис. 3.

Рис. 3. Структура системи управління охороною праці в ДП “Олевський лісгосп АПК”

В період воєнного стану керівництво ДП “Олевський лісгосп АПК” на відповідному рівні налагодило роботу з охорони праці. Завдяки функціонуванню в лісгоспі СУОП робота з охорони праці направлена не тільки на створення безпечних умов праці та запобігання виробничому травматизму, а також зберегти життя працюючим в лісовій місцевості при можливому контакті з вибухонебезпечними предметами[3, 25].

В лісгоспі, відповідно до вимог нормативно-правових актів (Типове положення про службу охорони праці), створена і функціонує служба охорони праці, яку очолює інженер з охорони праці та підпорядковується керівнику підприємства. Інженер має досвід в організації роботи з охорони праці, професійні навички, регулярно проходить навчання і перевірку знань в територіальному управлінні з охорони праці в Житомирській області.

Згідно до законодавства керівником лісгоспу призначені відповідальні особи за стан охорони праці в кожному структурному підрозділі (лісництві).

Технічне та організаційне керівництво технікою безпеки на підприємстві здійснює головний лісничий, а в лісництвах – керівники підрозділів (лісничі).

Виконуючи обов’язки з питань охорони праці, керівники 4 лісництв підпорядковуються інженеру з охорони праці, який відповідає за організацію та сучасний стан роботи з охорони праці.

Правовою основою законодавства з охорони праці при функціонуванні СУОП на підприємстві є Конституція України, Закон України “Про охорону праці”, Кодекс законів про працю, інші законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці. Важливим документом, яким керуються в лісгоспі є Закон “Про колективні договори та угоди”. Відповідно до закону в ДП “Олевський лісгосп АПК” розроблено і укладено колективний договір між керівником та профспілковою організацією від імені трудового колективу. Основні питання з охорони праці, які включають в колективний договір є: тривалість робочого часу і відпочинку, умов праці та оплати праці, додаткові пільги та компенсації,

медичне, соціальне, матеріальне, житлове та побутове обслуговування та інші[23].

Згідно законодавства в колективному договорі розроблений розділ “Охорона праці”, який включає питання планування роботи з охорони праці, фінансування заходів та засобів з охорони праці та інші.

Галузевим нормативно-правовим актом з охорони праці є НПАОП 02.0-1.04-05 “Правила охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості” обов’язковий для виконання всіма лісівниками [33]. Правила визначають вимоги з охорони праці для підприємств, які виконують лісовпорядкування, лісовідновлення, лісорозведення, охорону та захист лісу, заготівлю та переробкою деревини та інші роботи з використанням лісогосподарської техніки.

Для ефективного функціонування СУОП, інженер з охорони праці разом із головними спеціалістами розробляють НПАОП для виконання лісівниками певних видів робіт в галузі, що діють в межах підприємства:

- Положення про навчання та перевірку знань з питань охорони праці на підприємстві;
- Положення про інструктажі, навчання та перевірку знань з пожежної безпеки;
- Положення про організацію обов’язкових медичних оглядів;
- Положення про порядок забезпечення спецодягом, спецвзуттям та іншими засобами індивідуального захисту;
- Інструкції з охорони праці для лісівників за видами виконуваних робіт, які є обов’язковими для виконання всіма працівниками та інші нормативно-правові акти.

Отже, підприємство приділяє важливу увагу функціонування системи управління охороною праці на підприємстві та розробці нормативно-правових актів з охорони праці.

3.2. Організація безпечного виконання лісгосподарських робіт в ДП “Олевський лісгосп АПК”

В кожному структурному підрозділі (лісництві)ДП “Олевський лісгосп АПК” створені куточки з охорони праці, де працівники регулярно проходять спеціальне навчання, інструктажі та перевірку знань з питань охорони праці. Куточки облаштовані знаками і кольорами безпеки, розміщені стенди з наглядною агітацією з електро- і пожежної безпеки, вимогами безпеки при проведенні робіт з лісозаготівлі та переробки деревини та інші.

Керівник підприємстварегулярно видає наказ “Про проведення навчання і перевірку знань з охорони праці працівників лісгоспу”[18, 31].

В процесі навчання працівники вивчають зміни в законодавчих актах, ознайомлюються з нормативно-правовими актами розробленими в лісгоспі та вивчають Правила охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості[31, 33].Навчання з охорони праці проводиться з лісівниками згідно розробленої програми (профілактика виробничого травматизму, безпека при проведенні лісокультурних та лісосічних робіт, вантажопіднімальних механізмів, експлуатації деревообробного обладнання, знання правил мінної безпеки тощо)[27, 31, 33, 35]. Перевірка навчання показала належний рівень теоретичних знань і професійних навичок з охорони праці для безпечного виконання робіт та функціонування лісгоспу.

До Всесвітнього дня охорони праці, щорічно в квітні місяці в Олевському лісгоспі організують виїзні семінари-навчання. За результатами навчання і перевірки знань керівництво лісгоспу вручає грамоти і подяки найкращим фахівцям галузі за належне знання вимог безпеки при виконанні лісгосподарських робіт, в ході яких представники лісгоспу демонструють свій професіоналізм, знання та навички.

Сьогоднішні події в нашій країні вносять свої корективи в роботу лісівників. З початком воєнного стану територія Олевського лісгоспу може

приховувати мінно-вибухову небезпеку. В зоні великого ризику перебувають лісівники в яких робоче місце знаходиться на території лісу та прилеглих місцевостях, які можуть бути заміновані[3, 25].

З метою недопущення випадків зіткнення працівників з боєприпасами в лісгоспі, проводяться виїзні семінари-навчання, щодо вимог безпеки під час виконання лісгосподарських робіт, які пов'язані з правилами поведінки при знаходженні вибухонебезпечних предметів та проведення навчання з пожежної безпеки і здачею пожежно-технічного мінімуму. Навчання проводяться інженером з охорони праці та фахівцем ДСНС України в Житомирській області. Працівникам розказують поведінку на місцевості, де можуть бути нерозірвані боєприпаси і дії у разі виявлення підозрілих предметів. Наводять приклади нещасних випадків, які трапились по причині нехтування правилами поведінки на замінованій території.

Один раз на п'ять років керівництво лісгоспу організовує та проводить атестацію робочих місць, для визначення класу умов праці кожного робочого місця працівників, робіт з використанням засобів для заготівлі лісу найманими працівниками, працівників пожежних автомобілів і тракторів та робочих місць при переробці деревини.

Згідно ст. 19 закону України “Про охорону праці” керівником ДП “Олевський лісгосп АПК” фінансує заходи з охорони праці. Керівництво виділяє 0,5% від фонду оплати праці на фінансування охорони праці з метою забезпечення лісівників спецодягом, спецвзуттям, захисними спорядженнями, проведення модернізації засобів та знарядь праці, захисного спорядження, забезпечення аптечками долікарської допомоги, засобами пожежної безпеки, знаками та кольорами безпеки тощо. Але, окремі лісівники нехтуючи інструкціями з охорони праці, одягають власний одяг чи підручні засоби для виконання робіт із заготівлі насіння, під час роботи в розсаднику або посадці

лісових культур, порушуючи вимоги застосування засобів індивідуального захисту[19].

Лісівники за рахунок фінансування лісгоспу проходять обов'язкові медичні огляди. При прийнятті на роботу, особи проходять попередній огляд, а в процесі роботи періодичний медичний огляд.

Знання і дотримання правил безпеки та гігієни праці залежить не тільки від виконання керівником підприємства своїх обов'язків з питань охорони праці, а також лісівників та найманих працівників, які беруть участь у виробничому процесі[27].

В ДП “Олевський лісгосп АПК” дотримуючись вимог безпеки здійснюють заготівлю насіння. Перед початком робіт проводиться первинний інструктаж з охорони праці для працівників, які повинні дотримуватись видимості під час роботи, оглядали ростучі дерева на їх стійкість, не перебували в кронах дерев і не збирали насіння з підпиляних дерев. Обережно поводитись у зонах заготівлі деревини і навантажувальних робіт та поблизу місцевості виявлення підозрілих мінно-вибухових предметів.

Сушарні для насіння обладнують місцем для умивальника, ємкістю з водою, миючими засобами та аптечкою долікарської допомоги.

Організація лісокультурних робіт в лісгоспі проводиться згідно карти технологічного процесу та Правил з охорони праці для працівників лісового господарства[3, 25]. Місцевість для проведення даних робіт попередньо обстежується, щоб виявити підозрілі вибухонебезпечні предмети або їх залишки. При виявленні небезпечних зон на лісогосподарських площах обов'язково встановлюють заборонні знаки з попереджувальними написами.

Для проведення лісокультурних робіт виділяється група працівників і призначається бригадир.

З метою оптимізації виробничого процесу лісівників у розсаднику і на лісогосподарських площах переорювання ґрунту здійснюють тракторами, що обладнані навісною системою з плугом ПКЛ -70 (рис. 4.).

В лісовому розсаднику забороняється працівникам перебувати біля руху трактора і наближатися до плуга на відстань ближче 5 м.

Рис. 4. Обробіток ґрунту трактором

Згідно Правил з охорони праці роботи в розсаднику дозволяється проводити при швидкості вітру не більше 11 м/с. Забороняється робота при несприятливих кліматичних умовах – в період грози, тривалої зливи, при видимості менше 50 м, з настанням сутінок чи в нічні години.

В лісових розсадниках підприємства лісівники ручним способом висівають насіння у відкритий ґрунт з використанням справного інструменту та інвентарю (рис. 5.). Весь ручний інструмент захищають чохлами і в таких засобах переносять до місця роботи, а після очищення зберігають у відведеному місці.

Перед початком зрошування лісівники оглядають справність і комплектність обладнання, герметичність з'єднання трубопроводу під тиском

води та наявність захисних пристроїв. Крім того, підживлення лісових культур в розсаднику здійснюють в спецодязі та респіраторі.

Рис. 5. Проведення робіт в лісовому розсаднику

В лісгоспі висадку лісових культур здійснюють ручним способом з використанням меча Колесова (рис. 6.). В процесі посадки культур лісівники дотримуються відстані один від одного не менше 5 м.

Під час догляду за лісовими культурами лісівники дотримуються режиму праці та відпочинку, особливо в спекотні дні. При прополюванні ґрунту лісокультурниці розміщуються на відстані не менше 2 метрів один від одного, щоб виключити можливість травмування ручним інструментом (рис. 7). Працівники крім прополювання, для догляду за лісовими культурами використовують мотокущоріз.

Лісівників на період лісокультурних робіт забезпечуються питною водою, укомплектованими аптечками долікарської допомоги.

І все-таки, у лісництвах виявляють недотримання вимог інструкцій з охорони праці, порушення правил виробничої дисципліни і внутрішнього трудового розпорядку, що може бути причиною виробничого травматизму при виконанні лісогосподарських робіт.

Рис. 6-7. Висадка та догляд за лісовими культурами

Отже, правильна організація роботи з охорони праці під час воєнного стану з дотриманням лісівниками законодавства, регулярним проведенням навчання і семінарів, добросовісним виконанням правил безпеки, попередить виробничі травми і зробить роботу в лісгоспі більш безпечною.

3.3. Сучасний стан пожежної охорони в ДП “Олевський лісгосп АПК”

Найбільшою загрозою для лісових масивів є пожежі. За останні роки в ДП “Олевський лісгосп АПК” збереження лісу від вогню було проблемою, через підвищення температури повітря, відсутність опадів та сильних вітрів. Тому, виявлення лісових пожеж в лісгоспі дає змогу її вчасно ліквідувати або запобігти її розповсюдженню шляхом проведення планових профілактичних протипожежних заходів та готовності ЛПС в кожному лісництві.

Забезпечення пожежної безпеки та організація протипожежних заходів в ДП “Олевський лісгосп АПК” здійснюється керівником лісгоспу та керівниками структурних підрозділів (лісництв).

Щорічно в лісгоспі, ще до початку пожежонебезпечного періоду спеціальною комісією із представників ДСНС в Житомирській області, Центрального міжрегіонального управління лісового та мисливського

господарства та Житомирського обласного комунального агролісогосподарського підприємства “Житомироблагроліс” проводиться в усіх лісництвах перевірка протипожежної техніки та інвентарю, якими укомплектовані ЛПС (рис. 8.).

Рис. 8. Огляд пожежної техніки

Комісія оглядає наявність і укомплектування патрульних та пожежних автомобілів, тракторів, спеціального обладнання, пожежного інвентарю, засобів захисту працівників (рис. 9.).

Рис. 9. Засоби індивідуального захисту для гасіння пожежі

В процесі перевірки виявлено, що лісова охорона ДП “Олевський лісгосп АПК” має достатню кількість протипожежних засобів, інвентарю, техніки для швидкого реагування, виявлення та боротьби з лісовими пожежами (табл. 3.).

Таблиця 3.

**Наявність засобів пожежогасіння та протипожежного обладнання
в ДП “Олевський лісгосп АПК” на 01.03.2023 р.**

Назва	Лісгосп ЛПС-1	Копищанське ЛПС-1	Корощинське	Суцанське	Кишинське
Телевізійна система відеоспостереження	1	1			
Пожежно- спостережні вежі	1	1			
Пожежний автомобіль, шт	2	2	-	1	-
Автомобіль бортовий, шт	1	1	1	1	1
Мотоцикл, шт	2	2	3	3	3
Трактор, шт	3	3	1	1	1
Пожежні напірні рукави, м.п.	250	150	160	160	160
Навісні насоси, шт	-	-	1	1	1
Пожежні цистерни, шт	1	1	1	1	1
Плуг ПКЛ-70, шт	1	-	2	2	2
Мотопомпи, шт	2	1	1	1	1
Запалювальні апарати, шт	2	-	2	2	2
Стаціонарні радіостанції, шт	1	1	1	1	1
Переносні радіостанції, шт	4	4	4	4	4
Ранцеві лісові вогнегасники, шт	20	10	5	5	5
Відра, шт	-	-	10	10	10
Бідони для води, шт	2	2	2	2	2
Спецодяг, комп	20	10	10	10	10
Лопати, шт	50	50	40	40	40
Сокири, шт	25	10	5	5	5
Кухлі для питної води, шт	10	5	10	10	10
Аптечки долікарської допомоги, шт	2	2	2	2	2

Крім того, з метою ефективного реагування на лісову пожежу ЛПС користуються спостережними пунктами, які оснащені двома сучасними

телевізійними системами відеоспостереження та радіостанціями (рис. 10.). Завдяки сучасним технологіям лісова охорона цілодобово знаходиться на зв'язку в пожежонебезпечний період незалежно від наявності мобільного покриття. Такі технології дають можливість швидко виявити місце найменшого задимлення чи загорання на ранніх стадіях і з високою точністю визначити, квартал, відділ та урочище лісової пожежі та відповідно вчасно реагувати і локалізувати загорання. В кожному лісництві в пожежонебезпечний період здійснюється цілодобове чергування та патрулювання лісових масивів.

Рис. 10. Спостережний пункт за лісовими пожежами

Щорічно ЛПС підприємства у взаємодії з органами виконавчої влади та підрозділами ДСНС, розробляє і затверджує інструкції та план дій протипожежних заходів щодо захисту лісових масивів та організують навчання водіїв пожежних автомобілів.

Працівники лісгоспу перед початком пожежонебезпечного періоду здійснюють профілактичні протипожежні заходи, проводять лекції та бесіди із старостами громад та аграріїв щодо порушення вимог пожежної безпеки в лісових масивах і дотримання правил пожежної безпеки при збиранні врожаїв.

Лісівники регулярно здійснюють інформування цивільного населення щодо випалювання сухої рослинності та її залишків і ЗАБОРОНУ відвідування лісів у період воєнного стану (рис. 11.).

В обов'язки лісівників входить оновлення мінералізованих смуг, протипожежних розривів і доріг протипожежного призначення, проведення роботи щодо ліквідації захаращеності лісових масивів та насаджень.

Керівництво лісгоспу проводить модернізацію протипожежних засобів, своєчасно забезпечує ремонт споруд, пожежної техніки та обладнання. Особливу увагу приділяють оновленню ЛПС і пунктів скупчення інвентарю. Крім того, лісівники організовують патрулювання навколо торф'яників, рекреаційних пунктів встановлюють наглядну агітацію з пожежної безпеки.

Рис. 11. Інформування про пожежну безпеку

Потрібно пам'ятати, що за порушення правил пожежної безпеки в лісі працівники і населення притягається до адміністративної або кримінальної відповідальності. А пожежа спричинена у лісі в період воєнного стану вважається диверсією і допомогою країні-агресору.

Отже, протипожежний стан в ДП "Олевський лісгосп АПК" є задовільним і відповідає вимогам пожежної безпеки.

ВИСНОВКИ

1. ДП “Олевський лісгосп АПК” спільно з ДСНС України, Житомирською військовою адміністрацією та Національною визначають перелік дій лісівників під час воєнного стану.

2. Працівники регулярно проходять навчання з охорони праці та дотримання правил поведінки на місцевості, де можуть знаходитись вибухонебезпечні предмети або їх частини.

3. Лісівники неухильно дотримуються інструкцій з охорони праці щодо безпечного виконання лісгосподарських робіт та пересування вздовж лісових доріг.

4. Керівництво лісгоспу створює умови функціонування системи управління охороною праці для успішної діяльності підприємства.

5. Інженер з охорони праці у співпраці з головними спеціалістами вносять зміни в інструкції та інші нормативно-правові акти необхідні для роботи в умовах воєнного стану.

6. В лісгоспі проводять атестацію робочих місць один раз на п'ять років для визначення класу умов праці лісівників.

7. Робота з охорони праці в лісгоспі організована згідно законодавства, що свідчить про створення безпечних умов праці та дотримання лісівниками вимог безпеки.

8. Стан пожежної безпеки в лісгоспі задовільний, завдяки модернізації протипожежних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арутюнян К. А., Бездітко Л. В. Безпечні методи роботи при заготівлі лісу в умовах ДП “Коростенське ЛГ АПК”. *Ліс, наука, молодь* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 17-18.
2. Арутюнян К. А., Бездітко Л. В. Безпека праці при організації та виконанні лісосічних робіт в ДП “Коростенське ЛГ АПК”. *Лісівнича освіта і наука у контексті сучасних викликів лісової галузі* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 121-123.
3. Бездітко Л. В., Василенко А. М., Корбун В. І. Виробничий ризик в галузі лісового господарства. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 33-35.
4. Василенко А. М. Безпека праці при заготівлі лісу в ДП “Олевський лісгосп АПК” в сучасних умовах. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 68-70.
5. Виноградов О. В. Аналіз стану охорони праці в Україні. *Статистика України*. 2011. №3. С. 31-35.
6. Гандзюк М.П., Желібо Є. П., Халімовський М.О. Основи охорони праці : підручник. Київ: Каравела, 2004. 408 с.
7. Гандзюк М. П. Основи охорони праці : підручник / за ред. М. П. Гандзюка. 5-е вид. Київ : Каравела, 2011. 384 с.
8. Гогіташвілі Г. Г. Управління охороною праці на підприємстві. Львів: Інститут «Львівська політехніка», 1991. 38с.
9. Гогіташвілі Г.Г. Системи управління охороною праці: підручник. Львів: Афіша, 2002. 320с.
10. Гогіташвілі Г. Г. Особливості впровадження міжнародних стандартів безпеки. *Охорона праці*: підручник. Львів: Афіша, 2009, №3. С. 19-

20.

11. Грималюк Б.Т., Чайковський Б.П. Нова система управління охороною праці *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького*: зб. матеріалів наук.-прак. конф, Т.16, №3. (60), Ч 5, 2014. С. 252-260.

12. Дейнека А.М. Ефективність планування заходів з охорони праці на лісогосподарських підприємствах на основі оцінювання ризику виробничого травматизму. *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України, 2013, Вип. 23. С. 129-138.

13. Дейнека А.М. Пріоритетні напрямки перерозподілу коштів на профілактику виробничого травматизму на підприємствах лісової галузі *Науковий вісник НЛТУ України* : зб. наук.-техн. праць. Львів : РВВ НЛТУ України, 2014, Вип. 24.2, С. 186–195.

14. Державна служба України з питань праці. Джерело інформації.
URL:<https://dsp.gov.ua>.

15. Дочірнє підприємство “Олевський лісгосп АПК”.
URL:<https://olevsklisapk.com.ua/>

16. ДНАОП 0.01-1.01-94 Правила пожежної безпеки України.

17. ДНАПБ 0.01-001-2004 Правила пожежної безпеки в лісах України.

18. ДНАОП 0.00-4.12-99. Типове положення про навчання з питань охорони праці.

19. ДНАОП 0.00-4.26-96. Положення про порядок забезпечення працівників спеціальним одягом, та іншими засобами індивідуального захисту.

20. Закон України “Про охорону праці ” від 01.01.2003 року.

21. Запорожець О.І., Протоєрейський О.С., Франчук Г.М. *Основи охорони праці* : підручник, Київ: Центр учбової літератури, 2009. 264 с.

22. Існюк С. Ю., Ковтун А. І. Охорона праці в лісовому господарстві. Проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Проблеми охорони праці*,

промислової та цивільної безпеки : зб. 25 всеукр. наук.-мет. конф. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. С. 56-58.

23. Керб Л. П. Основи охорони праці : навч. посібник. Вид. 2-ге. Київ : КНЕУ, 2006. – 216 с.

24. Кодекс законів про працю. Редакція Закону N 871-12 від 20.03.91.

25. Корбун В. І. Стан охорони праці в ДП “Олевський лісгосп АПК” в сучасних умовах. *Лісівнича освіта і наука: стан, проблеми та перспективи розвитку*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Малин, 21 березня 2023р. Малин, 2023. С. 128-130.

26. Кошовенко Ю. В., Бездітко Л. В. Ефективність системи управління охороною праці в умовах ДП “Овруцьке ЛГ”. *Лісівнича освіта і наука у контексті сучасних викликів лісової галузі* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. – Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 118-120.

27. Кошовенко Ю. В., Бездітко Л. В. Безпека при виконанні лісокультурних робіт в ДП “Овруцьке ЛГ”. *Лісівнича освіта і наука у контексті сучасних викликів лісової галузі* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 121-123.

28. Кошовенко Ю. В. Арутюнян К. А., Бездітко Л. В. Організація роботи з охорони праці в лісових господарствах Житомирщини. *Ліс, наука, молодь* : зб. матеріалів наук.-прак. конф. Житомир: Вид-во ЖНАЕУ, 2019. С. 121-122.

29. Лесенко Г. Методика контролю стану умов та безпеки праці. *Охорона праці* . Київ : Каравела, №9, 2014. 40 с.

30. Мітюк Л.О., Дмитренко О.О. Проблеми охорони праці в лісовому господарстві. *Проблеми охорони праці, промислової та цивільної безпеки* : зб. 15 всеукр. наук.-мет. конф. Харків : НУЦЗУ, 2018. С. 231-235

31. НАОП Б.06.02.005-94 Типове положення про спеціальне навчання, інструктажі та перевірку знань з пожежної безпеки на підприємствах в установах та організаціях.

32. Охорона праці у лісовому господарстві. Навчальний посібник / О. В. Войналович., Є. І. Марчишина, Т. О. Зубок, В. М. Степанишин., 2018. – 570 с.

33. Правила охорони праці для працівників лісового господарства талісової промисловості (НПАОП 02.0-1.04-05). Держнагляд охорони праці України від 13.07.2005 № 119. Київ : Відлуння, 2005. 475 с.

34. Правила пожежної безпеки в лісах України. Затверджено наказ Держкомлісгоспу України 27.12.2004 №278 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-05#Text>.

35. Романенко Н. В. Особливості вдосконалення навчання з питань охорони праці в Україні. *Проблеми охорони праці в Україні* : зб. наук. праць. Київ : ННДПБООП, 2010, Вип. 18. С. 94–99.

36. Степанишин В.М. Експертні дослідження професійного ризику на підприємствах лісового господарства. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість* : міжвідомч. наук.-техн. зб. Львів : Вид-во НЛТУ України, 2012, Вип. 38. С. 34-38.

37. Степанишин В. М. Підвищення ефективності охорони праці у лісовому господарстві на основі оцінення виробничого ризику : дис.канд. техн. наук : 05.26.01 / Степанишин Василь Михайлович. Львів, 2015. –172 с.

38. Тисовський Л.О. Регресійний аналіз причин виробничого травматизму працівників Держкомлісгоспу України. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість* : міжвідомч. наук.-техн. зб. – Львів : Вид-во НЛТУ України, 2011, Вип. 37.2. С. 34-38.

39. Шалько А. В., Грималюк Б. Т., Чайковський Б. П., Павлик Н. І., Ярошович І. Г. Нова система управління охороною праці. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С.З.Гжицького*, Т. 16, №3 (60), Ч. 5, 2014. С. 252 – 261.

40. Фонд соціального страхування України. URL:<https://www.fssu.gov.ua/fse/control/mail/uk/index>.